

TAUTINIŲ bendrijų 2011 naujienos Nr. 1 (36)

Vlado Uznevičiaus nuotr.

Lietuvos tautinės bendrijos fotografijose. Žydaitės.

Tautinių bendrijų atstovai dalyvavo Atminimo valandoje atkurtai Lietuvos Nepriklausomybei ir Laisvės gynimui įamžinti bei kituose renginiuose, skirtuose Laisvės gynėjų dienos 20-mečiui.

p. 3

Strasbūre, Europos Tarybos rūmuose, sausio 26 d. – vasario 4 d. veikė paroda „Tautinės mažumos Lietuvoje“. Parodoje buvo pristatytos tautinės mažumos Lietuvoje, jų atstovai, taip pat – norminiai aktai, kurie užtikrina mažumų teises šalyje.

p. 2

Vasario 22 d. Tautinių bendrijų namuose vyko dokumentinio filmo „Rusų getas Lietuvoje“ pristatymas. Irinos Arešjevės ir Germano Šlevio sukurtame beveik valandos trukmės dokumentiniame filme atskleidžiami mažai žinomi faktai apie Antrojo pasaulinio karo metais Vilniuje veikusį Rusų getą, kuriame buvo laikomi sovietų armijos kariškių šeimų nariai: žmonos, vaikai, seneliai.

p. 13

Informacinis leidinys

Leidžia Tautinių bendrijų namai

Leidžiamas nuo 2001 m.

Leidinių spaudai parengė

Redakcinė komisija

Adresas: Tautinių bendrijų namai,

Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.

Tel./faksas (8~5) 216 04 08

el.paštas. tbn@takas.lt

Redakcinės komisijos nuomonė

nebūtinai sutampa

su autorių nuomone

M a k e t a v o

Mindaugas Markevičius

TAUTINIŲ bendrijų naujienos

2011
Nr. 1 (36)

T u r i n y s

PRO MEMORIAM

Lietuva atsisveikino su Tautos dainiumi J. Marcinkevičiumi 2

AKTUALIJOS

Europos Taryboje – paroda apie tautines mažumas Lietuvoje 2

Tautinių bendrijų atstovai dalyvavo Atminimo valandoje..... 3

Eurokomisarė sveikina Lietuvos sprendimą skelbti 2011-uosius

Holokausto aukų atminimo metais 3

D. Grybauskaitė: labai svarbu visų tautų atstovams darniai sugyventi,
suprasti ir gerbti vieniems kitus 4

ESBO aukštojo komisaro patarėjai susitiko su

Tautinių bendrijų tarybos nariais 5

Seimo komitetas griežtai pasmerkė Vilniuje vykusias radikalų eitynes 5

J. Rumša. A. Kubilius: išsilavinę žmonės yra valstybės turtas 6

J. Rumša. Romai jau turi gimtosios kalbos vadovėlį 7

J. Rumša. Paminėtas Tautinių bendrijų tarybos 20-metis 8

P. Lavrinec. Neįkainuojama patirtis 9

M. Rubaževičienė. Pirmieji veiklos žingsniai 10

ŠVIETIMAS

A. Eminova. Graikų kalbos mokyklai sunkmetis nebaisus 12

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

J. Rumša. Salavato kelias baškirus atvedė į Lietuvą 11

Išėiviai iš Prancūzijos minėjo jubiliejų 12

Vilniuje buvo ir rusų getas 13

A. Lukauskaitė. Kita kultūra – fotografijose 13

Drobėse – Vilniaus geto vaizdai 17

TRADICIJOS IR PAPROČIAI

J. Rumša. Marcišoras atneša žmonėms meilę ir laimę 14

J. Rumša. Šimtalapio šventė subūrė totorius 15

MOKSLININKO TRIBŪNA

L. Sauka. Tautinių mažumų tautosaka „Tautosakos darbuose“ 16

NAUJOS KNYGOS

Jaudinantis pasakojimas, nepaliekantis abejingu skaitytojo 18

„Jeigu nebūčiau rašęs, nebūčiau išgyvenęs“ 18

Naujas leidinys apie Lietuvos sentikius 19

PRO MEMORIAM

V. Stech. Mūsų liko mažiau... 19

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Tautinės mažumos Vokietijoje 20

S U M M A R Y 20

Lietuva atsisveikino su Tautos dainiumi J. Marcinkevičiumi

Lietuva atsisveikino su poetu, dramaturgu, rašytoju, vertėju, Nacionalinės premijos laureatu, visuomenės veikėju Justinu Marcinkevičiumi.

Eidamas 81-uosius metus, J. Marcinkevičius mirė 2011 m. vasario 16 d. Vilniuje.

Poeto išėjimą Anapilin giliai išgyvenęs sakė Lietuvos azerbaidžaniečių bei Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas, literatūrologas, vertėjas Mahiras Gamzajevas. Jo įsitikinimu, ši netektis peržengė mūsų šalies ribas.

„Poeto J. Marcinkevičiaus mirtis yra netektis ne tik Lietuvai. Jo kūryba yra pasklidusi po kitas šalis ir konti-

ventus, išversta į daugelį kalbų. Tarp jų – į latvių, lenkų, estų, baltarusių, vokiečių, moldavų, rusų, armėnų, uzbekų, mano gimtąją azerbaidžaniečių ir kitas kalbas. Poeto kūryboje visada buvo reiškiamos humanizmo idėjos, žmogaus išaukštinimas, giluminių jausmų ir idėjų atspindžiai buvo suprantami ir svarbūs įvairių tautų ir kultūrų atstovams.

Lietuvos tautinės bendrijos tapatina J. Marcinkevičių ir su šalies tautiniu atgimimu, Lietuvos valstybės atkūrimu, lietuvių tautos išgryninimu, Lietuvos istorinės atminties atnaujinimu

bei išsaugojimu. Galima, šia prasme, jį laikyti lietuvių tautos sąžine. Poetas puoselėjo ir bendražmogiškąsias, ir tautines vertybes. Manau, kad visos tautinės bendrijos gedi dėl šios netekties, kuri yra skaudi ne tik Lietuvai. Jų vardu galiu pareikšti užuojautą ne tik artimiesiems, ne tik rašytojų bendrijai, bet ir visai Lietuvai, visiems, kas ir toliau gyvens su jo įkvėpiančia kūryba“, – sakė M. Gamzajevas.

AKTUALIJOS

Europos Taryboje – paroda apie tautines mažumas Lietuvoje

Strasbūre, Europos Tarybos rūmuose, sausio 26 d. atidaryta paroda „Tautinės mažumos Lietuvoje“.

Parodą atidarė Lietuvos nuolatinis atstovas prie Europos Tarybos ambasadorius Gediminas Šerkšnys.

Sveikinimo kalbą taip pat sakė Lietuvos delegacijos Europos Tarybos parlamentinėje asamblėjoje vadovas, Lietuvos Seimo užsienio reikalų komiteto pirmininkas Emanuelis Zingeris ir Europos Tarybos generalinio direktoriaus pavaduotoja Maud de Boer-Buquicchio.

Paroda pristatė tautines mažumas Lietuvoje, jų atstovus, taip pat – norminius aktus, kurie užtikrina mažumų teises šalyje.

Jos atidaryme dalyvavo diplomatai, Europos Tarybos parlamentinės asamblėjos nariai, dalyvaujantys

Lietuvos nuolatinis atstovas prie Europos Tarybos ambasadorius Gediminas Šerkšnys, Lietuvos Seimo užsienio reikalų komiteto pirmininkas Emanuelis Zingeris ir Europos Tarybos generalinio direktoriaus pavaduotoja Maud de Boer-Buquicchio parodos atidaryme.

asamblėjos žiemos sesijoje ir Europos Tarybos sekretoriato atstovai.

Paroda Strasbūre buvo eksponuojama iki vasario 4 d.

Tautinių bendrijų atstovai dalyvavo Atminimo valandoje

Minint 1991 m. sausio įvykių 20-metį, sausio 8 d. Nepriklausomybės aikštėje Vilniuje vyko Atminimo valanda atkurtai Lietuvos Nepriklausomybei ir Laisvės gynimui įamžinti. Renginio metu prisiminta Sąjūdžio istorija, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas.

Atminimo valandoje dalyvavo Lietuvos tautinių bendrijų atstovai su savo tautinėmis vėliavomis.

Renginyje kalbėjo Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Mahiras Gamzajavas.

Tautinių bendrijų atstovai taip pat dalyvavo Seime Kovo 11-osios salė-

somybei ir Laisvės gynėjų dienos 20-mečiui.

1991 m. sausio 13 d. per Sovietų Sąjungos agresiją prieš nepriklaus-

Kalba Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Mahiras Gamzajavas.

je vykusiame iškilmingame minėjime „Mūšis už Tautų laisvę“, kituose renginiuose, skirtuose Lietuvos nepriklaus-

mybę paskelbusią Lietuvą, sovietų kariuomenei ir specialioms daliniams užimant Televizijos bokštą bei Lietuvos radijo ir televizijos pastatą, žuvo 14, nukentėjo daugiau kaip tūkstantis beginklių žmonių. **TBN inf.**

Eurokomisarė sveikina Lietuvos sprendimą skelbti 2011-uosius Holokausto aukų atminimo metais

Europos Komisijos viceprezidentė, teisingumo eurokomisarė Viviane Reding (Vivjana Reding) pasveikino Lietuvos Seimo sprendimą 2011-uosius paskelbti Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimo metais.

Tai V. Reding pareiškė savo laiške Seimo Užsienio reikalų komiteto (URK) pirmininkui Emanueliui Zingeriui, pranešė URK biuras.

Eurokomisarė sveikina šią Lietuvos iniciatyvą kaip reikšmingą žingsnį susitaikant su šalies praeitimi ir pagerbiant aukų atminimą.

Anot jos, holokausto švietimas turi būti privalomas ateities kartoms, o holokausto atminimas ypač svarbus kovojant su antisemitizmu.

Eurokomisarė savo laiške teigia, kad antisemitizmui nėra vietos dabartinėje Europoje, o veiksmingai

kovai su šiuo reiškiniu ypač svarbus asmeninis šalies lyderių pavyzdys.

Sveikindama Lietuvos vyriausybės parengtą Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimo metų minėjimo priemonių planą, V. Reding pabrėžia, kad ypač svarbios yra žydų kultūrinio paveldo puoselėjimo ir išsaugojimo ateities kartoms priemonės.

V. Reding žada toliau remti Lietuvos veiksmus, skatinančius toleranciją bei stiprinančius kovą su antisemitizmu.

2010 m. rugsėjo 21 d. nutarimu

Seimas 2011-uosius metus paskelbė Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimo metais. Jame pabrėžiama, kad Lietuvos Respublikos Seimas reiškia nuoširdžią pagarbą Holokausto aukomis tapusiems Lietuvos gyventojams, kad Lietuvos žydų netektis nacistinės Vokietijos okupacijos metais yra didžiulė tragiška mūsų bendros istorijos dalis. Pažymima, kad tokį nutarimą Seimas priima, tęsdamas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą darnaus tautų sugyvenimo, kovos su bet kokiomis antisemitizmo apraiškomis politiką.

Vyriausybė patvirtino priemones, skirtas Holokausto aukomis tapusių Lietuvos gyventojų atminimo metų minėjimui 2011-aisiais.

D. Grybauskaitė: labai svarbu visų tautų atstovams darniai sugyventi, suprasti ir gerbti vieniems kitus

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė sausio 14 d. susitiko su Tautinių bendrijų tarybos atstovais.

Susitikimas sutapo su svarbia data Lietuvos tautinių bendrijų gyvenime. Prieš dvidešimt metų, 1991 m. sausio 31 d., buvo sudaryta Tautinių bendrijų taryba.

Prezidentė padėjo tautinėms bendrijoms už 1991 m. Lietuvai pareikštą ištikimybę, jos siekių kurti laisvą, demokratinę ir nepriklausomą valstybę palaikymą.

Lietuva nuo seno yra daugiatautė, daugiakultūre ir daugiakonfesinė valstybė. Todėl, pabrėžė Prezidentė, labai svarbu visų tautų atstovams darniai sugyventi, suprasti ir gerbti vieniems kitus, ugdyti savo vaikus Lietuvos patriotais ir dorais piliečiais. Labai svarbu skleisti informaciją apie mūsų krašte gyvenančių tautinių bendrijų kultūrą, tradicijas, papročius, sudaryti tautinių mažumų atstovams sąlygas išmokyti valstybinę kalbą, skatinti nevyriausybinių organizacijų kultūrinio ir pilietinio ugdymo veiklą.

Susitikimo metu buvo aptarti aktualūs tautinių bendrijų padėties ir veiklos klausimai: Tautinių mažumų įstatymo naujos redakcijos priėmimas, institucijos, kuruojančios tautinių mažumų reikalus, atkūrimas vietoje reorganizuoto Tautinių mažumų ir išėivijos departamento, Tautinių bendrijų namų renovacija ir plėtra.

Susitikime taip pat buvo keliamas klausimas dėl laidos mažai skaitlingoms tautinėms bendrijoms „Labas“ atkūrimo Lietuvos televizijoje.

Susitikimo dalyviai pareiškė nerimą dėl būsimo Švietimo įstatymo, kuriuo, jų nuomone, gali būti susiaurinta galimybė tautinių mažumų mokyklose mokytis gimtąja kalba.

Totorių bendruomenės atstovas

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė (centre) su Tautinių bendrijų tarybos atstovais.

informavo, kad ilgus metus niekaip nepavyksta išspręsti klausimo dėl žemės sklypo skyrimo maldos namams Vilniaus mieste.

Susitikime dalyvavo Tautinių bendrijų tarybos nariai, įeinantys į Tautinių mažumų reikalų koordinavimo komisiją prie Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko: Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas, Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas Mahiras Gamzajevs, Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė, Slavų estetinio lavinimo centro Kaune pirmininkė Jelena Berežok, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Adas Jakubauskas, Lietuvos latvių visuomeninių organizacijų koordinacinės tarybos pirmininkė Gunta Rone, Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė, Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimo pirmininkas, Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ pirmininkas Roman Voinickij.

Į susitikimą taip pat buvo pakviestos Tautinių bendrijų tarybos narės nuo pirmosios kadencijos 1991 m. – Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugijos pirmininkė Marija Rubaževičienė, Lietuvos estų draugijos pirmininkė Liia Urman.

Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas M. Gamzajevs padėjo šalies vadovei už susitikimą. Jo nuomone, tai valstybės dėmesio ir pagarbos ženklas Lietuvos tautinėms bendrijoms ir pareiškė viltį, kad tokie susitikimai taps tradiciniais.

D. Grybauskaitė Tautinių bendrijų tarybos pirmininkui M. Gamzajevui perdavė Padėkos ir sveikinimo raštą Lietuvos tautinių bendrijų tarybai.

Jame šalies vadovė dėkojo Tautinių bendrijų tarybai už ištikimybę Lietuvai dramatiškais 1991 metų sausio įvykių dienomis, pabrėžė, kad labai svarbu visų Lietuvos tautų atstovams darniai sugyventi ir gerbti vieniems kitus.

TBN inf.

ESBO aukštojo komisaro patarėjai susitiko su Tautinių bendrijų tarybos nariais

Vasario 23 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko ESBO aukštojo komisaro tautinėms mažumoms Knuto Vollebeako patarėjų Vincento de Graaf ir Jenifer Croft susitikimas su grupe Tautinių bendrijų tarybos narių.

Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Mahiras Gamzajevs papasakojo svečiams apie Tautinių bendrijų tarybos prie Kultūros ministerijos veiklą, formavimo tvarką, uždavinius ir teises. M. Gamzajevs taip pat nušvietė valstybės vykdomą etnopolitiką, padėti, susidariusią panaikinus Tautinių mažumų ir išėivijos departamentą ir nustojus veikti Tautinių mažumų įstatymui, tautinių mažumų organizacijų veiklos finansavimo problemas.

Susitikime pasisakė Tautinių bendrijų tarybos nariai Ryšard Maceikianec, Edvard Trusevič, Olga Gorškova, Roman Voinickij, Josif Tyčina, Lučija Bartkienė, Tatjana Michniova kalbėjo apie tautinių mažumų integracijos, švietimo, finansavimo, tolerancijos ugdymo visuomenėje klausimus.

Buvo pažymėta, kad iki šiol dar nepriimtas Tautinių mažumų įstaty-

Iš kairės: Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas M. Gamzajevs, ESBO aukštojo komisaro tautinėms mažumoms patarėjai Vincentas de Graaf ir Jenifer Croft.

mas, nepatvirtinta ir jo numatomo teisinio reguliavimo koncepcija.

Tautinių mažumų atstovai užima valstybėje atsakingus postus, dirba gydytojais, advokatais, diplomatais ir kt. Tačiau pastebima ir tautinių mažumų, ypač romų tautybės asmenų, diskriminacija darbo rinkoje.

Nepakankamai finansuojamos tautinių bendrijų sekmadieninės mokyklos.

Visuomenėje trūksta tolerancijos

tautinių mažumų atžvilgiu. Kaip rodo tyrimai, žiniasklaida apie tautines mažumas daugiausia rašo skyreliuose „Kriminalinė kronika“. Lenkų bendruomenės atstovas E. Trusevič siūlė įsteigti Tautinių mažumų institutą, kuris, be kita ko, galėtų vykdyti tolerancijos sklaidą, skiepyti pagarbą kitoms kultūroms, apskritai kitoniškumui.

Susitikime dalyvavo kultūros ministro patarėjas Imantas Melianas.

TBN inf.

Seimo komitetas griežtai pasmerkė Vilniuje vykusias radikalų eitynes

Seimo Užsienio reikalų komitetas griežtai pasmerkė šių metų kovo 11 d. Vilniuje radikalų surengtas eitynes.

Emanuelio Zingerio vadovaujamas komitetas ragina Lietuvos valdžios institucijas ir pilietinę visuomenę užtikrinti, kad būtų laikomasi teisinės valstybės principų ir nesitaikstoma su bet kokiomis ekstremizmo ir radikalizmo apraiškomis Lietuvos visuomenėje.

Parlamentinis komitetas pažymi,

kad šios eitynės diskredituoja Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 21-ųjų metinių paminėjimo tikslus ir idėjas, o jų dalyviai akivaizdžiai demonstruoja nepagarbą Lietuvos valstybei ir jos istorijai.

„Demokratinės vertybės, tolerancija kitataučiams ir nuosekli pagarba žmogaus ir piliečio teisėms buvo tos

pamatinės vertybės, kuriomis remdamasi lietuvių tauta 1990 m. kovo 11 d. paskelbė atkurianti nepriklausomą Lietuvos valstybę ir joje kurianti demokratinio patriotizmo ir politinio sąmoningumo principais paremtą pilietinę visuomenę, užtikrinančią lygias teises skirtingų tautybių, pažiūrų bei įsitikinimų žmonėms“, - sakoma Seimo Užsienio reikalų komiteto pareiškime.

A. Kubilius: išsilavinę žmonės yra valstybės turtas

Kovo 8 d. Ministras Pirmininkas Andrius Kubilius susitiko su Tautinių bendrijų tarybos (toliau – Taryba) nariais.

Jonas RUMŠA

Įvertino veiklą

Premjeras perskaitė ir įteikė Padėkos raštą Tautinių bendrijų tarybai jos veiklos 20-mečio proga. Padėka, kaip pažymima, reiškia už šalies tautinių bendrijų etninio ir kultūrinio savitumo, tradicijų, papročių saugojimą ir puoselėjimą, atviro tarpkultūrinio dialogo kūrimą, ilgametį pozityvų ir turiningą vyriausybinių institucijų ir Tarybos bendradarbiavimą. Vyriausybės vadovas palinkėjo Tarybai kuo geriausios kloties ir tolimesnės sėkmingos veiklos turtinant įvairiausių Lietuvos piliečių gyvenimą savita kultūra, ugdant tolerantišką, pilietiškai brandžią ir demokratišką Lietuvos visuomenę.

Svarbu požiūris į tautines bendrijas

Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Mahiras Gamzajevas apžvelgė jos veiklą, pagrindinius nueito per 20 metų kelio etapus. Jo nuomone, 1991 m. sausį įsteigta Taryba buvo tam tikro visuomeninio-politinio proceso ir istorinių permainų išdava. Dar iki to laiko tautinės bendrijos kartu su lietuvių tauta nuėjo visai Lietuvai svarbiais istoriniais etapais, reikšmingais, dramatiškais įvykiais ir Nepriklausomybės idėja pažymėta kelią.

„Tautinių bendrijų sutelkiantį vaidmenį suvaidino ir Tarptautinė koordinacinė asociacija, veikusi Sąjūdžio laikais. Jos veikloje dalyvavo per 70 įvairių Lietuvos tautinių mažu-

Susitikimo metu.

mų atstovų. Tai buvo tada vienintelė struktūra, telkusi ir vienijusi tautines bendrijas, siekdama Nepriklausomybės atkūrimo bei demokratinės, pilietinės visuomenės kūrimo“, - pažymėjo M. Gamzajevas.

Kaip teigė M. Gamzajevas, Tautinių bendrijų tarybos įsteigimo aplinkybes sąlygojo dar ir kiti labai svarbūs istoriniai, ideologiniai bei kultūriniai pamatai, kurie siekia daugiatautės Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės laikus.

Tautinės bendrijos tikisi atidaus valstybės dėmesio jų problemoms. „Dėmesys ir pagarba negali būti matuojami finansine parama. Svarbu geranoriškas valstybės požiūris į savo piliečius. Todėl yra būtinas konstruktivus dialogas, kuris leistų ir toliau aukštai laikyti mūsų susikalbėjimo ir tarpusavio supratimo kartelę“, - sakė M. Gamzajevas.

Rūpėjo švietimo reikalai

Tautinių bendrijų tarybos narė nuo jos įkūrimo dienos – Lietuvos S. Batoro vengrų kultūros draugijos pirmininkė Marija Rubaževičienė, Lietuvos estų draugijos pirmininkė

Liia Urman pasidalijo mintimis apie Tarybos veiklą, prisiminė reikšmingesnius įvykius.

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė papasakojo apie moldavų-rumunų tradiciją kovo 1-ąją švęsti Marcišoro šventę ir prisegė Premjerui į atlapą šios šventės amuletą.

Tarybos narė, rusų bendruomenės atstovė Larisa Dmitrijeva kalbėjo apie būsimą Tautinių mažumų įstatymą, kurio rengimas gerokai užsitęsė. Kaip paaikškino susitikime dalyvavęs kultūros ministro patarėjas Imantas Melianas, šiuo metu įstatymo koncepcija yra derinama Vyriausybėje. I. Meliano nuomone, įstatymas greičiausiai bus priimtas Seimo rudens sesijoje.

Kita rusų bendruomenės atstovė, Tarybos narė Tatjana Michniova klausė Premjero nuomonės dėl tautinių mažumų švietimo ateityje, kai kai kurie dalykai bus pradėti dėstyti valstybine lietuvių kalba.

Tarybos narys Eduard Trusevič prašė nekeisti Švietimo įstatymo, o palikti tokį, koks yra dabar. Jo nuomone, visuomenėje trūksta tolerancijos tautinių mažumų atžvilgiu, o toleran-

cijos sklaida galėtų užsiimti Tautinių mažumų departamentas ar kokia kita įstaiga, kurią reikėtų įkurti.

Išsilavinę žmonės – valstybės turtas

Ministras Pirmininkas A. Kubilius, kreipdamasis į susirinkusius, pažymėjo, kad per dvidešimt metų buvo ir pakilimų, ir nuosmukių, buvo ginčų ir susitaikymo, kaip pasitaiko šeimoje.

„Mes šimtmečius gyvename vieni šalia kitų, kuriame kultūrą, kuri yra mūsų turtas, paveldas. Deja, būta tragedijų, tokia tragedija ištiko litvakų paveldą ir pačią bendruomenę. Lietu-

voje yra stiprios lenkų, rusų šaknys, didelis jų indėlis į šalies kultūrą“, – sakė A. Kubilius. – „Aš džiaugiuosi tuo, kas padaryta ir tuo, ką dar mes padarysime“.

Kalbėdamas apie švietimo reikalus, Premjeras teigė, kad reformos šioje srityje jokia būdu nėra nukreiptos prieš tautines mažumas.

„Vaikas, išaugęs tautinių mažumų šeimoje, turi pažinti savo kultūrą, mokėti savo kalbą. Tačiau reikia sudaryti jam sąlygas gerai išmokti ir lietuvių kalbą, o taip pat kitas kalbas, pavyzdžiui, anglų. Kalbų mokėjimas – tai turtas, ir aš nemanau, kad, norėdami

vaikui suteikti daugiau žinių, mes jį nuskriaudžiame“, – teigė Vyriausybės vadovas.

Kubilius taip pat įsitikinęs, kad didesnis pamokų lietuvių kalba skaičius mokyklose lenkų ir rusų mokomosiomis kalbomis nuskriaudžia vaikų, o, priešingai, juos praturtina. „Mes nevertiname tai kaip pavojaus tautinės mažumos kalbai“, – sakė jis. – „Svarbu visa tai suderinti. Aš ištikrųjų negalvoju, kad dėl to lenkų ar rusų vaikai nemokės savo gimtosios kalbos. Išsilavinę žmonės, mokantys kalbų, nesvarbu kokios jie tautybės, yra bet kokios valstybės turtas“.

Romai jau turi gimtosios kalbos vadovėlį

Panevėžio vaikų užimtumo centras išleido Vidos Beinortienės parengtą knygą apie romų kalbą.*

Jonas RUMŠA

Kaip teigia autorė, Europoje gyvenančių romų kalba suskirstyta į devynis dialektus. Lietuvos ir Lenkijos romų patarmė priskiriama Baltijos dialektui.

Knyga sudaryta iš keturių dalių: romų kalbos gramatika, skaitiniai, romų-lietuvių ir lietuvių-romų kalbų žodynėliai (4500 žodžių). Gramatika parašyta pagal lietuvių kalbos gramatikos pavyzdį.

Knygą redagavo Vilniaus pedagoginio universiteto doktorantė romė Rada Bogdanovič.

Nuo šiol Lietuvos romai turės gimtosios kalbos vadovėlį, pagal kurį galės iškart mokytis ir romų, ir lietuvių kalbos. Tačiau ši knyga yra svarbus kultūrinis įvykis ne tik Lietuvos romams. Ji padės kitų tautybių žmonėms geriau pažinti šalia mūsų esančią, bet paslaptimis ir legendomis apipintą tautą.

* *Romų kalba. Romany čib. Vida Beinortienė. Panevėžys. Panevėžio vaikų užimtumo centras. 2011. 260 p.*

„Kaupiant romų kalbos medžiagą, darėsi įdomu, kaip atrodytų į šią kalbą išverstas grožinės literatūros tekstas“, – „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė V. Beinortienė. – „Pabandėme kartu su romais. Norėjosi versti tekstus, nors kuo susijusius su romų gyvenimu. Tačiau lietuvių literatūroje jų negausu, išskyrus tautosaką. Todėl teko imtis A. Puškino, M. Gorkio kūrinių. Paskui nesitvėriau iš įdomumo, o kaip šia kalba skambėtų P. Širvio, J. Marcinkevičiaus, K. Donelaičio eilės“.

V. Beinortienės knygoje surinkta tautosakos pavyzdžių apie romus, į romų kalbą išverstos lietuvių liaudies pasakos, K. Donelaičio, J. Marcinkevičiaus, P. Širvio poezijos, rusų rašytojo Maksimo Gorkio „Makaras Čudra“, Aleksandro Puškino poema „Čigonai“ ir kt.

Literatūros romų kalba mūsų šalyje beveik nėra. 2004 m. Švietimo kaitos fondo išleista „Romų abėcėlė“ yra pirmoji Lietuvos istorijoje knyga romų kalba.

V. Beinortienė Kauno politechnikos institute (dabar – Technologijos

Romų kalbos vadovėlio autorė Vida Beinortienė.

universitetas) yra igijusi inžinierės-chemikės specialybę. Gyvena Panevėžyje. „Laisvalaikiu einu pas romus“, – sako ji. – „Jiems labai reikalinga visapusiška mano pagalba. Kaip kompensaciją už tai gaunu jų kalbos paslaptis“.

V. Beinortienė dirba ir kaip vertėja. Ji į esperanto kalbą yra išvertusi Justino Marcinkevičiaus dramą „Mindaugas“ ir Antano Poškos miniatiūrų knygą „Rekviam“.

Paminėtas Tautinių bendrijų tarybos 20-metis

Sausio 31 d. Kultūros ministerijoje įvyko renginys, skirtas Tautinių bendrijų tarybos 20-mečiui. Jame dalyvavo dabartinės ir buvusių kadencijų Tarybos nariai, Kultūros ministerijos Tautinių mažumų skyriaus, Užsienio reikalų, Švietimo ir mokslo ministerijų atstovai, viešųjų įstaigų prie Kultūros ministerijos vadovai.

Jonas RUMŠA

„Daug tautų turtina mūsų mažą šalį“, - kreipdamasis į susirinkusius, sakė kultūros ministras Arūnas Gelūnas. - „Bet kurios iš jų praradimas skurdina visus. Skaudu kalbėti apie Holokaustą, kurio metu Lietuva prarado didelę dalį žydų bendruomenės, per daugelį amžių sukūrusios unikalią kultūrą, daug nusipelnusios Lietuvai“.

Ministras pažymėjo, kad daug kur pasaulyje vyksta tarptautiniai konfliktai, santykiai sprendžiami brutalia jėga. „Lietuva šiuo atžvilgiu yra šviesos kampelis. Tautinių bendrijų taryba sudaro tą terpę, kurioje klausimai sprendžiami diskutuojant, ieškant visiems priimtino sprendimo“, - teigė A. Gelūnas.

„Žinoma, dar yra problemų. Dar reikia nemažai padaryti, kad gyve-

Kalba kultūros ministras Arūnas Gelūnas.

nančios Lietuvoje tautinės mažumos nesijautų kaip turistai, viešbučio gyventojai ar laikini nuomininkai, o būtų Lietuvos piliečiai, kokiais jūs, be abejonės, ir esate“, - pabrėžė ministras.

„Minint Tautinių bendrijų tarybos veiklos 20-metį, mintimis grįžtant atgal, būtina pažymėti, kad Tautinių bendrijų taryba atsirado ne tuščioje

vietoje“, - kalbėjo Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Mahiras Gamzajevs. - „Mums padėjo tradicijos, kurias Lietuva sukūrė per daugelį metų: gražaus įvairių tautų atstovų sugyvenimo, daugiatautės, daugiakultūrės, daugiakonfesinės šalies tradicijos. Ypač tai išryškėjo Atgimimo laikotarpiu. Sąjūdžio akcijose, Baltijos kelyje ir kituose renginiuose dalyvavo Lietuvos mažumų atstovai. Todėl Tautinių bendrijų tarybos veikla yra naujausių laikų Lietuvos istorijos ir nacionalinio išsivaduojamojo judėjimo sudėtinė dalis“.

M. Gamzajevs perskaitė Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės Padėką Tautinių bendrijų tarybai. Prezidentė dėkojo Tautinių bendrijų tarybai už 1991 m. Lietuvai pareikštą ištikimybę, tuomet padėjusią didžiajai daliai Lietuvos tautinių mažumų gyventojų geriau suprasti nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo reikšmingumą ir stoti nepriklausomybės pusėn. „Visus mus sieja meilė Lietuvai, todėl labai svarbu visoms

Grupė minėjimo dalyvių.

Lietuvos tautoms darniai sugyventi ir gerbti vieniems kitus, ugdyti savo vaikus Lietuvos patriotais ir dorais piliečiais“, - pažymima Prezidentės Padėkoje.

Tautinių bendrijų tarybai sveikinimus atsiuntė užsienio reikalų ministras Audronius Ažubalis, švie-

timo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius.

Tautinių bendrijų tarybą sveikino Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė, Romų visuomenės centro direktorė Svetlana Novopolskaja.

Didelei grupei dabartinės ir ankstesnių kadencijų Tarybos narių kultūros ministras A. Gelūnas įteikė Padėkos ir sveikinimo raštus.

Svečiams grojo fortepiono ir smuiko duetas „Duo Strimaitis“.

Neįkainuojama patirtis

Dr. Pavel LAVRINEC

VU Rusų filologijos katedros docentas,
buvęs Tautinių bendrijų tarybos
narys, pirmininkas

Praeito amžiaus paskutinį dešimtmetį dirbau Vilniaus universitete mokslo asistentu, vėliau – mokslo darbuotoju. Turėjau nedaug auditorinių valandų, todėl galėjau daugiau laiko skirti visuomeniniam darbui. Dalyvavau Rusų kultūros centro veikloje. Centrą kartu su draugais ir bendraminčiais įkūriau 1988 m., buvau išrinktas jo direktoriumi. Nuo to laiko teko dažnai bendrauti su Tautybių departamentu (vėliau pertvarkyto į Regioninių problemų ir tautinių mažumų departamentą, dar vėliau – į Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą) darbuotojais, tautinių mažumų organizacijų vadovais, dalyvauti rusų ir kitų mažumų bendruomenių atstovų susirinkimuose bei posėdžiuose. Iš visų tuometinių tautinių mažumų rūpimų klausimų aptarimų ir dialogo su valdžios institucijomis formų svarbiausią vaidmenį vaidino Tautinių bendrijų taryba (TBT), suformuota iš pradžių prie Tautybių departamento. Pirminis geranoriškas entuziazmas pamažu igavo institucines formas: įsitvirtino TBT narių rinkimų tvarka, buvo patvirtinti TBT nuostatai su aiškiai apibrėžtomis kompetencijomis ir igaliojimais.

Galima manyti, kad skirtingo amžiaus, tikėjimo, politinių pažiūrų, nacionalinių kultūrų, temperamento, būdo žmonėms nelengva bendrauti. Bet negaliu prisiminti kažkokių rimtų konfliktų tarp Tautinių bendrijų

tarybos narių, nors ir būta audringų posėdžių bei aštrių pareiškimų. Bet vis tiek kažkaip pavykdavo susitarti ir rasti konstruktyvią išeitį. Be abejo, tam padėdavo vienas esminis dalykas: visus vienijo bendras siekis kurti nepriklausomą demokratinę valstybę, kurioje kiekvienas žmogus, kokios tautybės jis bebūtų, gyventų oriai ir laisvai.

1997 m. pavasarį buvau išrinktas Tautinių bendrijų tarybos pirmininku, Simonas Alperavičius tapo TBT pirmininko pavaduotoju. Didelio autoriteto, iš gyvenimo patyrimo ir mokslų pasisėmęs išminties, Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkas S. Alperavičius prieš tai pirmininkavo Tarybai ir svariai prisidėdavo prie jos darbo ir vėliau. Visada galima buvo pasikliauti jo kaip teisininko sugebėjimu tiksliai ir korektiškai formuluoti problemas ir jų sprendimų būdus. Rengti posėdžius, ruošti dokumentus, praktiškai realizuoti nutarimus padėdavo TBT koordinatorius Imantas Melianas, beje, labai gerai išmanantis etninius procesus ir politiką tautinių mažumų atžvilgių posovietinėje erdvėje, Rytų ir Centrinėje Europoje. Buvo labai malonu ir naudinga bendrauti su jau išėjusiais Anapilin ramaus būdo operos dainininku ir stačiatikiu Šv. Dvasios cerkvės regentu Leonidu Muraška (Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimas), plačios erudicijos, bet aistringos ir nelengvo būdo literatūrologe Nadija Neporožnia (Lietuvos ukrainiečių kultūros centras), o taip pat jautria ir emociinga Lika Žalakevičiene

(Lietuvos rumunų kultūros draugija „Dačija“).

Posėdžiai paprastai vykdavo sveinguose Tautinių bendrijų namuose, Vengrų ir Rumunų kultūros draugijų patalpose arba, jei trukdavo vietos diskusijoms ir dalykiškiems susitikimams su Lietuvos vykdomosios valdžios, politinių partijų, Seimo ar Europos Tarybos institucijų atstovais, Tautinių bendrijų namų svetainėje. Esant reikalui, priklausomai nuo tematikos, posėdžiuose dalyvaudavo Regioninių problemų ir tautinių mažumų departamento direktorius Remigijus Motuzas, jo pavaduotojas Stanislav Vidtmann, departamento Tautinių mažumų skyriaus specialistė Rasa Paliukienė, kiti departamento darbuotojai. Tai buvo tikrai gera bendradarbiavimo su vyriausybinės įstaigos, atsakingos už etninės politikos įgyvendinimą šalyje, forma. Departamentas atsižvelgdavo į TBT nuomonę tautinių mažumų

organizacijų veiklos finansavimo, Visagino kultūros ir kalbų mokymo centro reorganizavimo, tautinių mažumų švietimo tobulinimo ir kitais klausimais. Departamento ir Tautinių bendrijų namų darbuotojai padėdavo Tautinių bendrijų tarybai rengti apskritus stalus, kuriuose buvo nagrinėjami tautinėms mažumoms rūpimi nekilnojamo turto gražinimo tautinių mažumų organizacijoms, administracinės teritorinės reformos, kuri galėjo pakeisti tautinių mažumų kompaktiškai gyvenamų teritorijų konfigūracijas, klausimai.

TBT turėjo reaguoti į netolerancijos apraiškas, tautinės ir socialinės neapykantos kurstymą, bandymus propaguoti Lietuvoje fašistinę ideologiją. Pavyzdžiui, net kelis kartus įvairiu metu teko kreiptis į Generalinę

prokuratūrą, Teisingumo, Vidaus reikalų ministerijas dėl pasirodžiusių tautinę nesantaiką kurstančių ir Lietuvos valstybę kompromituojančių leidinių, skustagalvių spaudinių, ksenofobinių ir antisemitinių fašistujančių organizacijų lyderių ir aktyvistų viešų pasisakymų.

TBT jautriai reaguodavo į Tautinių mažumų įstatymo pataisų siūlymus, ypač jei juose buvo kalbama apie pagrindines teises – viešai vartoti gimtąją kalbą ir įgyti išsilavinimą gimtąja kalba. Tautinių mažumų įstatymas, priimtas dar 1989 m. ir papildytas 1991 m., ilgus metus buvo pavyzdys visai Europai ir prisidėjo prie Lietuvos kaip itin demokratiškos ir tolerantiškos valstybės įvaizdžio formavimo. Deja, pamažu kaupėsi šio įstatymo prieštaravimai vėliau priimtiems tei-

sės aktams, o kai kuriems teisingoms nuostatoms trūko konkretumo ir jų įgyvendinimo mechanizmų apibrėžimo. Tautinių mažumų įstatymo galiojimas buvo kelis kartus pratęstas, pastangos jį tobulinti, konkretinant ir šalinant kolizijas tarp LR įstatymų, įstrigo tarpžinybinėse komisijose ir komitetuose. Galų gale šiandien gyvename paradoksaliaje situacijoje: tautinės mažumos yra, Tautinių mažumų įstatymo nėra.

Šiandien galiu didžiuotis, kad įvairių tautybių atstovų bendrų namų, kurių vardas yra Lietuva, kūrime yra ir Tautinių bendrijų tarybos įnašas, ir džiaugtis, kad teko susipažinti ir susidraugauti su nepaprastais žmonėmis bei įgyti neįkainuojamos atsakingo visuomeninio ir politiškai svarbaus darbo patirties.

Pirmieji veiklos žingsniai

Dr. Marija RUBAŽEVIČIENĖ

Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugijos pirmininkė, Tautinių bendrijų tarybos narė nuo 1991 m.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, įvairioms tautinėms bendrijoms atsivėrė galimybė laisvai reikšti savo tautinį identitetą, burtis į bendruomenes.

Džiaugdamiesi istoriniais pokyčiais šalyje, mes patyrėme nuoširdų Tautybių departamento dėmesį. Ir vadovai, ir atsakingi darbuotojai globojo mūsų besiformuojančią bendruomenę. Mes buvome nustebinti – kiek daug įvairių kultūrų atstovų gyvena Lietuvoje! Kartu kūrėme savo bendruomenės veiklos planus – mokydamesi vieni iš kitų, kaip atskleisti ir išsaugoti savo tautinį savitumą, praturtinti visuomenės kultūrinį gyvenimą. Patys mokėmės gyventi naujomis, laisvo tautinio tapatumo sąlygomis. Dažnai susitikdavome. Posėdžiuose aptardavome aktualiausias bendruomenės problemas. Dalinomės savo rūpesčiais ir visada buvome nuoširdžiai

išgirsti, išklausti. Atmintyje išliko šilta, konstruktyvi šių susirinkimų atmosfera.

Visuomenėje taip pat kilo susidomėjimas tautinių mažumų kultūra: buvome kviečiami ir turėjome galimybes pristatyti savo bendruomenę televizijos ir radijo laidoje.

Jautėmės kiekvienai svarbūs savo skirtingumu, galintys įnešti savo savitą indelį į daugiakultūrį Lietuvos visuomenės gyvenimą.

Tokios nuostatos akivaizdoje mes patys, tautinių bendrijų atstovai, – Tautinių bendrijų tarybos nariai – buvome labai nuoširdūs ir atviri vieni kitiems. Buvo gyvas susidomėjimas kitokia kultūra, kitos bendruomenės veikla. Norėjome geriau pažinti vieni kitus, daugiau sužinoti apie atskirų tautinių bendrijų atsiradimo Lietuvoje aplinkybes, apie jų papročius, tradicijas.

Kviesdavome vieni kitus į savo renginius. Malonu prisiminti, kaip gausiai dalyvaudavome įvairiuose proginių bei tradicinių švenčių renginiuose.

Pavyzdžiui, Vengrų draugija 1999-aisiais metais, minėdama vengrų poeto Šandoro Petefio (Sándor Petőfi, 1823-1849) mirties 150-tąsias metines, organizavo poezijos vakarą „Petefis – laisvės ir meilės dainius – Lietuvoje gyvenančių tau-

tinių mažumų kalbomis“. Renginys vyko Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto bibliotekoje.

Šandoro Petefio eilės skambėjo ne tik vengrų ir lietuvių kalbomis. Jo eilės rumunų, ukrainiečių, vokiečių kalba deklamavo šių tautinių bendrijų pirmininkės bei atstovai, o rusų, čekų, lenkų kalbomis – entuziastingi Filologijos fakulteto studentai.

Buvo tradicija – dalyvauti kitų bendruomenių šventėse, ypač Ka-

lėdų, Naujųjų metų sutikimo renginiuose.

Per dvidešimt Tautinių bendrijų tarybos veiklos metų daugelis bendrijų atskleidė gilius istorinius ryšius tarp savo tėvynių ir Lietuvos, atkūrė ir įamžino iškilų savo tautybių asmenybių atminimą Lietuvoje. Pavyzdžiui, Vengrų draugija įamžino vengrų kilmės valdovo Stepono Batoro atminimą bei organizavo konferencijas, skirtas Šventosios Jadvygos bei Kas-

paro Bekešo vaidmeniui Lietuvoje nagrinėti.

Laikui bėgant, Lietuvoje įvyko daug pokyčių. Nūdienos politinė-ekonominė situacija reikalauja ieškoti naujų tautinių bendrijų tarpusavio bendravimo formų, naujai įprasmininti šių bendrijų veiklą bei siekti pagrindinio tikslo – saugoti savo tautinį identitetą, dalyvauti daugiaspalvėje Lietuvos kultūroje, puoselėti tikrąsias, amžinąsias visų tautų – žmonijos – vertybes.

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Salavato kelias baškirus atvedė į Lietuvą

Praėjusių metų gruodžio 18 d. Tautinių bendrijų namuose Lietuvos totorių bendruomenės atstovai susitiko su UNESCO Baškirijos respublikinio komiteto delegacija.

Jonas RUMŠA

Atvyko su kultūrine programa

UNESCO Baškirijos respublikinis komitetas 2010 m. gruodžio mėnesį vykdė tarptautinį projektą „Baltijos dialogas – Salavato Julajevo keliais“.

Numalšinus J. Pugačiovo sukilimą, jo bendražygis S. Julajevas buvo ištremtas amžinai katorgai į dabartinę Estiją. Į šią šalį pirmiausia ir atvyko delegacija iš tolimos Baškirijos, o vėliau lankėsi Latvijoje ir Lietuvoje, susitiko su vietos baškirų-totorių bendruomenėmis, UNESCO nacionalinių komisijų nariais.

Tai buvo viena UNESCO paskelbtų Tarptautinių dialogo ir kultūrų suartėjimo metų akcijų, kurioje dalyvavo ir Lietuvos totorių bendruomenė.

Susitikimo dalyviai susipažino su fotografijų apie Baškiriją paroda. Svečiai surengė koncertą.

Juos sveikino Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė, Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

„Šis susitikimas – pirmoji Lietuvos totorių pažintis su baškirų tautos menu,

Vladio Uzneviciaus nuotr.

dainomis, šokiais. Mūsų bendruomenės atstovai kartais būna Tatarstano sostinėje Kazanėje, tačiau Ufoje, Baškirijos sostinėje, yra buvę tik keletas“, - sakė A. Jakubauskas. - „Nors baškirų tautos didvyrio Salavato Julajevo su Lietuva nesieja jokie ryšiai, malonu, kad mūsų svečiai, būdami taip arti nuo Lietuvos, nusprendė aplankyti mūsų šalį, susitikti su totorių bendruomene ir parodyti nuostabų baškirų tautos folklorą“.

Baškirų delegacija susitiko su UNESCO Lietuvos nacionalinės komisijos nariais, lankėsi Kaune ir Trakuose.

Amžiai neišdildė vardo

Salavatas Julajevas (1754–1800) – baškirų nacionalinis didvyris, vienas Valstiečių karo (1773–1775) vadų, J. Pugačiovo bendražygis. Pasižymėjo nepaprasta narsa. Išlikę dokumentai liu-

dija, kad Salavatas asmeniškai dalyvavo daugiau kaip 20-tyje kautynių.

Patekęs į caro kariuomenės nelaisvę, Salavatas neišdavė kovos draugų, tuo galėjęs palengvinti savo likimą.

1775 m. S. Julajevas ir jo tėvas, kurių rankos ir kojos buvo sukaustytos grandinėmis, buvo išvežti į Rogerviko tvirtovę (dabar – Paldiski miestas, Estija) amžinai katorgai. Tada jam buvo tik dvidešimt vieneri metai. Katorgoje Salavatas, išbuvęs joje 25-erius metus, ir mirė.

Baškirijoje S. Julajevo vardu pavadintas miestas, rajonas, daug gatvių, organizacijų, ledo ritulio klubas, sukurtas filmas, opera, Ufoje pastatytas paminklas.

Estai taip pat gerbia didžiojo baškiro atminimą. Paldiski miesto centre pastatytas paminklas S. Julajevui, veikia jo muziejus.

Graikų kalbos mokyklai sunkmetis nebaisus

Prieš dešimt metų Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ iniciatyva įsteigta Graikų kalbos mokykla nenutraukė savo veiklos net sunkmečiu. Priešingai. „Patridos“ narius džiugina, kad ir sunkmečiu mūsų šalyje yra vis dar daug idealistų, tikinčių tuo, kad žinios – tai ne tik įrankis pinigams uždirbti, bet ir didžiulis gėris ir kad graikų kalbos mokymasis sukėlė tokį gyvą Lietuvos gyventojų susidomėjimą.

Agėlina EMINOVA

Lietuvos graikų draugijos „Patrida“ pirmininkė

Prieš dvejus metus Graikų kalbos mokykla pradėjo naują gyvenimą. Užsiėmimai vyksta Vilniaus universiteto Filologijos fakultete, o juos veda Graikijoje gimęs dėstytojas, Atėnų universiteto Pedagogikos fakulteto absolventas Dimitris Markakis. Mokyti graikų kalbos Lietuvoje jį siuntė Graikijos švietimo ministerija. Jis yra

Dimitris Markakis veda užsiėmimus „Patridos“ graikų kalbos mokykloje.

puikus specialistas, turintis 26-ių metų darbo stažą Graikijos švietimo įstaigose. Užsiėmimų metu jis mokinius moko ne tik gramatikos ir kalbos, bet ir supažindina su Elados šalies istorija, kultūra bei tradicijomis.

Mokyklos „suoluose“ sėdi moksleiviai ir studentai, inžinieriai ir dėstytojai, banko tarnautojai ir žurnalistai, architektai ir muzikantai. Jauniausiai moksleivei Faustai – vienuolika metų, vyriausiai – gerokai per šešiasdešimt.

Šiais metais keturiose grupėse čia mokosi per keturiasdešimt žmonių.

Mokykla gyvuoja finansiškai remiama Graikijos. Mokymas joje nieko nekainuoja. Visos mokymo priemonės išduodamos nemokamai. Mokomasi iš naujausių vadovėlių, skirtų besimokantiems šnekamosios kalbos. Graikijos ambasados Lietuvoje rūpesčiu „Patrida“ neseniai vėl gavo vertingą „krovinį“ – mokomosios ir informacinės literatūros iš Graikijos.

Išeiviai iš Prancūzijos minėjo jubiliejų

Vasario 10 d. Tautinių bendrijų namuose savo veiklos 20-metį minėjo Vilniaus miesto išeivių iš Prancūzijos draugija.

Minėjimo dalyviai su Prancūzijos ambasadoriumi Lietuvoje Francois Laumonier.

Renginyje dalyvavo draugijos nariai, įvairių šalies tautinių bendrijų atstovai, Prancūzijos kultūros centro darbuotojai, prancūzų verslininkai.

Draugijos pirmininkė Jevgenija Zajac papasakojo apie draugijos veiklą, pakvietė susirinkusius susipa-

žinti su nuotraukų, pasakojančių apie draugiją, bei leidinių parodėle.

Renginio dalyviams grojo Minadora Šernaitė, VI Tarptautinio Aleksandro Glazunovo smuikininkų konkurso Paryžiuje pirmos vietos laureatė.

Renginyje dalyvavo ir susirinkusius sveikino Prancūzijos Respublikos Nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Francois Laumonier.

Išeivių iš Prancūzijos draugijos nariai – tai žmonės, kurių tėvai trečiajį praėjusio amžiaus dešimtmetį išvyko iš Sovietų Sąjungos į Prancūziją dirbti šachtose pagal dviejų valstybių sutartį ir ten liko visam laikui. Po Antrojo pasaulinio karo jie sovietinės propagandos buvo klastingai viliojami grįžti į „pirmąją pasaulyje socializmo valstybę“, kuri yra tikras rojus darbo žmonėms. Patikėjusių J. Stalino „pažadais“ laukė gyvuliniai vagonai ir Sibiro šalčiai. Po tremties dalis išeivių apsigyveno Vilniuje.

TBN inf.

Vilniuje buvo ir rusų getas

Vasario 22 d. Tautinių bendrijų namuose vyko dokumentinio filmo „Rusų getas Lietuvoje“ pristatymas. Irinos Arefjevos ir Germano Šlevio sukurtame beveik valandos trukmės dokumentiniame filme atskleidžiami mažai žinomi faktai apie Antrojo pasaulinio karo metais Vilniuje veikusį Rusų getą, kuriame buvo laikomi sovietų armijos kariškių šeimų nariai: žmonos, vaikai, seneliai.

Getas buvo įrengtas Subačiaus gatvės 37 ir 39 numeriais pažymėtuose namuose, kuriuose prieš karą buvo žydų bendruomenės prieglauda invalidams ir vienišioms seneliams. Užėmę Vilnių naciai greitai Paneriuose susidorėjo su beveik dviem tūkstančiais bejėgių žydų senelių, o jų turtą sudegino. Likusiuose tuščiuose namuose ir buvo įkurtas Rusų getas. Iš viso lageryje buvo 776 žmonės, pusė iš jų – vaikai ir paaugliai iki šešiolikos metų. Kai kuriems geto belaisviams buvo vos dveji. Daug mažamečių dėl nepakeliamų sąlygų mirė.

Apie sunkų gyvenimą gete ir pasakojama filme.

Dokumentais paremtuose kadruose atkuriamas geto kasdienybė: blogas maistas, skurdūs drabužiai, sunki buitis, šaltis, ligos ir kt.

Labai jaudina gyvi liudininkų prisiminimai. Šiandien – tai pagyve-

Vladimiro Caralungos-Morar nuotr.

Filmo „Rusų getas Lietuvoje“ autoriai žurnalistai Germanas Šlevis ir Irina Arefjeva.

nę žmonės, tačiau išsaugoję šviesią atmintį, po sunkių išmėginimų, kurie tada užgriuvo jų vaikiškus pečius, vėliau sugebėję baigti mokslus ir rasti garbingą vietą gyvenime. Vilniuje dabar gyvena 5 -7 žmonės iš buvusio Rusų geto. Iš ekrano žiūrovams pasakoja Lidija Matvejeva, Tamara Šerešovec, Emilija Agapova, Ina Kačkajeva, Nina Osipova.

Lidija Matvejeva: „Lageryje buvo griežta dienotvarkė ir bausmių sistema. Kiekvieną rytą konvojus išvesdavo moteris darbui: vasarą – daržuose, žiemą – skalbyklose skalbti vokiečių kareivių rūbus. Vaikus išleisdavo į miestą – ubagauti, ieškoti ko nors valgyti ar užsidirbti. Iš pradžių maisto davinį duodavo mėnesiui: miltų, kaulų riebalų. Erzacduona būdavo tokių

plonų riekucių, kad ją galima susukti į ritinėlį.

Viename kambaryje gyveno trys šeimos. Lovos stovėjo viena prie kitos. Mes miegojome trise vienoje lovoje: aš su jaunesne sesute prie mamos kojų. Name nuolat buvo girdėti vaikų verksmas ir klyksmai. Vieni paskui kitus jie persirgo visomis vaikiškomis ligomis“.

Filme rodomi dokumentai, kuriuos pavyko rasti archyvuose, pateikiami specialistų komentarai.

Filmo autoriai gausiai susirinkusiems žiūrovams papasakojo apie tai, kaip buvo kuriamas filmas, apie tai, kaip svarbu užfiksuoti ir perduoti būsimoms kartoms dramatiškus istorijos epizodus.

TBN inf.

Kita kultūra – fotografijose

Vieną paskutinių praėjusių metų dienų Kauno įvairių tautų kultūrų centre buvo atidaryta nauja fotografijų paroda „Kita kultūra: atvertimai ir apvertimai“.

Aušra LUKAUSKAITĖ

Kauno fotomenininkai Gintaras Česonis, Donatas Stankevičius, Gvidas Kovėra ir Rūta Žeglevičė

užfiksavo atitinkamai totorių, žydų, armėnų ir romų gyvenimo akimirkas, žmones, kurie gyvena šalia mūsų, bet priklauso kitai kultūrai. Kaip teigė patys fotografai, nuotraukose jie siekė išryškinti įvairių tautų savitumą, išskirtinumą, tačiau svarbiausia jiems pasirodė žmogiškumas, kuris vienija mus visus.

„Tai Kauno įvairių kultūrų centro kartu su Lietuvos fotomenininkų

sąjungos Kauno skyriumi, Kauno armėnų, žydų, Kauno apskrities totorių bendruomenėmis bendras projektas“, - sakė parodos kuratorė dr. Vilma Akmenytė – Ruzgienė.

Beje, tai ne pirmas Kauno įvairių tautų kultūrų centro sumanymas fotografijos kalba papasakoti apie tautinių bendrijų atstovų gyvenimo akimirkas. Panašus projektas buvo surengtas prieš keletą metų.

Marcišoras atneša žmonėms meilę ir laimę

Kovo 6 d. Lietuvos rumunų kultūros draugija „Dačija“ pakvietė savo tautiečius į tradicinę pavasario šventę „Marcišor“ Tautinių bendrijų namuose.

Jonas RUMŠA

„Pavasari atgyjant gamtai malonu švęsti. Lietuviai kovo 4-ąją švenčia šv. Kazimiero dieną, o Rumunijoje ir Moldovos Respublikoje kovo 1 – ąją švenčiama pavasario atėjimo šventė – „Marcišor“, - sakė Lietuvos rumunų kultūros draugijos „Dačija“ pirmininkė Lučija Bartkienė. – „Kišiniove šiais metais buvo surengtas 45-asis tarptautinis Marcišoro festivalis. Šiomet pasiūlyta Marcišoro tradiciją įtraukti į UNESCO pasaulio paveldo objektų sąrašą“.

Legenda pasakoja, kad paskutinėmis žiemos dienomis miške išdygo snieguolė. Piktoji senė Žiema, pamąčiusi gėlytę, supyko ir ją apmetė sniegu ir dygliuotomis šakomis. Pavasaris aptiko žūstančią gėlytę ir puolė gelbėti. Nuimdamas šakas, jis susižeidė pirštą, ir raudono kraujo lašai nukrito ant sniego, o nuo kiekvieno karšto lašo pradėjo atgyti snieguolė. Virš kalvų ir lygumų pasigirdo jos skambus

balselis, skelbdamas pavasario, saulės ir gyvenimo triumfą.

„Pavadinimas „Marcišor“ yra lotynų kilmės, nuo žodžio „Martie“. Tai tradicinė pavasario šventė, susijusi su žemdirbystės ciklu, o šventės ištakos siekia daugiau kaip aštuonis tūkstančius metų“, - teigė L. Bartkienė.

Šventės simbolis – marcišor – raudonas ir baltas pumpurėliai, reiškiantys meilę ir pagarbą. Šie nedideli papuošalai gali būti iš gėlyčių, iš siūlų padaryti žmogeliukai, varpeliai, tačiau būtinai turi būti raudonos ir

baltos spalvos. Marcišoras pritvirtinamas prie drabužių ir nešiojamas ant krūtinės visą kovą. Sakoma, kad jis atneša žmonėms meilę ir laimę.

Žmonės vieni kitiems dovanoja šį mažą, mielą amuletą, linkėdami svajonių išsipildymo, meilės ir laimės.

Lietuvoje gyvenantys moldavai ir rumunai kiekvieną pavasari susitinka pasveikinti vieni kitų Marcišoro proga. Šiomet toks susitikimas jau dvidešimt antras.

Pasveikinti bendrijos „Dačija“ narių šiomet iš Moldovos Respublikos sostinės Kišiniovo atvyko šv. Štefano Didžiojo licejaus moksleivių meno kolektyvai: folklorinis ansamblis „Balada“ (vadovė Lilia Gurlia) ir moldavų liaudies muzikos ir tautinių šokių ansamblis „Miorita“ (choreografė Valentina Cocea).

„Esame dėkingi Lietuvos ambasadorei Moldovoje Violetai Motulaitei, konsului Kęstučiui Vaškelevičiui, padėjusiems surengti šią vaikų kelionę, - sakė L. Bartkienė.

Jaunieji artistai iš Moldovos Respublikos pademonstravo savo meninius sugebėjimus šventiniame koncerte. Jie taip pat surengė labdarinius koncertus Vilniaus 3-iojose vaikų globos namuose ir Vilniaus „Vilnijos“ pagrindinėje mokykloje.

Šoka jaunieji artistai iš Kišiniovo.

Šimtalapio šventė subūrė totorius

Vasario 5 d. Tautinių bendrijų namuose vyko Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos surengta Šimtalapio šventė.

Jonas RUMŠA

Salė vos talpino

Didžioji salė vos talpino renginio dalyvius, susirinkusius iš įvairių šalies vietų, kuriose gyvena šios tautybės žmonės.

Į šventę atvyko totoriai iš Baltarusijos, Čekijos, Estijos, Latvijos, Rusijos.

„Totoriai šimtalapį gamina šėšis šimtus metų“, - sveikindamas susirinkusius sakė Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas. - „Šis pyragas buvo mėgstamas didžiojo kunigaikščio Vytauto dvare. Juo vaišindavo užsienio svečius. Šiandien šimtalapį žino Vokietijoje, Anglijoje, Amerikoje. Svarbu išsaugoti šimtametes jo tradicijas, gamybos paslaptis perduoti jaunajai totorių kartai. Tam turi pasitarnauti ir tokie mūsų susibūrimai, kurie galėtų tapti tradiciniais“.

Šimtalapio šventėje buvo surengtas didelis dviejų dalių koncertas, kuriame dalyvavo totorių ansambliai, atlikėjai iš Vilniaus, Klaipėdos, Visagino. Skambėjo totoriškos muzikos melodijos, dainos, akį traukė margaspalviais nacionaliniais kostiumais apsirengę šokėjai.

Vakarą trimis kalbomis – totorių, lietuvių ir rusų – vedė tautiniais rūbais apsirengę jaunuoliai.

Koncerto pabaigoje totoriai atstoję dainavo „Tugan tel“ („Gimtoji kalba“).

Stalus puošė daugelio šeiminių iš įvairių vietų atvežti šimtalapiai, kurių puošnumas žadino apetitą ir kvietė paragauti.

Kiekvienas šimtalapis - nepakartojamas

Šimtalapis – tai sluoksniuotas pyragas, gaminamas iš mielinės tešlos. Lakštus tempdavo rankomis, pertepdavo sviestu, pabarstydavo cukrumi, razinomis, džiovintomis slyvomis. Suformuodavo keturis-penkis pyrago sluoksnius. Viršuje dėdavo maltų aguonų. Visa tai suvyniodavo į ritinį

Jono Rumšos nuotraukose - šventės akimirkos.

(sraigę) ir kepėdavo dideliame skais-tvario kaistuve.

Šio skanėsto kepimas yra labai sudėtingas darbas, reikalaujantis igudimo ir patirties. Kiekvienas iškeptas šimtalapis būna vis kitoks, niekada neiškepsite tokio paties, o jo kepimas – nepaliamajamas tobulėjimo procesas.

Anksčiau totoriai šimtalapio receptą vieni kitiems perduodavo iš lūpų į lūpas, motinos – savo dukterims. Dabar, interneto amžiuje, galima rasti daugybę jo receptų.

Tautinių mažumų tautosaka

„Tautosakos darbuose“

„Tautosakos darbai“ – mokslinis periodinis folkloristikos leidinys, kurį rengia Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Jis buvo pradėtas leisti dar prieškarinio laikotarpio, bet sovietinė okupacija nutraukė šį darbą. Atgavus Lietuvai nepriklausomybę ir šis leidinys atgijo. Atkūrus tokią gyvybiškai svarbią tautosakinei veiklai mokslinę tribūną, siekta realizuoti visą kompleksą tikslų, jų tarpe – ir naujų, apie kuriuos dar negalvota iki karo, - pradėti skelbti tautinių mažumų tautosaką.

Leonardas SAUKA

Profesorius, „Tautosakos darbų“ vyr. redaktorius

Pirmajame „Tautosakos darbų“ tome 1992 m. rašoma: „Amžių sukuriuose taip jau susiklostė, kad Lietuvoje greta lietuvių apsigyveno ir kitų tautybių žmonių. Įsikūrę šiame krašte, jie neištirpo, stengėsi nepamiršti savo kalbos, tikėjimo, papročių. Jie puoselėjo savo folklorą, kūrė profesinį meną. Visa tai įdomu ir vertinga ne tik pačioms tautinėms mažumoms, bei ir visai Lietuvai. Tad kviečiame visus prisidėti prie kilnaus darbo – rinkti žydų, lenkų, karaimų, čigonų, baltarusių, latvių, vokiečių, rusų ir kitų tautų žodinę kūrybą“.

Jau šiame tome buvo paskelbta daina iš Vilniaus geto (jidiš kalba) ir karaimų apeiginės tautosakos pavyzdžių. Ir toliau leidinio rengėjai iki šiol paskelbto tikslo siekia.

Kaip matome iš lentelės, publikuota įvairių Lietuvos tautinių mažumų tautosakos, gal būt mažiau gauta medžiagos iš totorių.

Medžiagą parengė, o kai kuriais atvejais ir patys rinko ir mokslininkai, ir jų talkininkai. Kai

kurių specialistų, dirbusių šiame bare, pavardes norėtusi paminėti.

Latvių tautosakos tekstų užrašė ir pateikė dr. Lilija Kudirkienė ir Ilma Anelauskienė. Šie dvasios lobiai buvo joms nuo gimimo artimi, savi. Latvių tekstų, surinktų tautosakinės ekspedicijos metu, parengė ir dr. Vilma Daugirdaitė.

Karaimų pasakojamosios tautosakos kūrinių parengė prof. Bronislava Karbelytė. Be to, savo kampe-

lio tautosakos grožybių parengė ir dr. Karina Firkovič.

Žydų tautosakos yra parengusios muzikologės Živilė Ramoškaitė ir Jūratė Petukaitė. Žurnalistas Grigorijus Smoliakovas pateikė nemažą tekstų pluoštą, išvertęs iš jidiš į lietuvių kalbą. Su reikšmingu YIVO archyvu supažindino ir keletą tekstų iš jų parengė spaudai Irena Žilienė. Ji taip pat parengė porą čigonų tautosakinės medžiagos publikacijų.

Iš slavų kalbomis kalbančių tautinių mažumų gausiai publikuota lenkų, rusų, baltarusių tautosakos pavyzdžių. Lenkų liaudies kūrinių „Tautosakos darbams“ teikė, rengė, talkino dr. Marija Krupoves, Beata Piasecka, dr. Kristina Syżnicka,

dr. Rimantas Skeivys, prof. Rimantas Sliužinskas, Ina Stankevičiūtė, dr. Vyktas Vaitkevičius, Irena Žilienė.

Rusų tautosakos pavyzdžius rengė prof. Jurijus Novikovas, Marija Romanova, dr. Ramūnas Trimakas, dr. Daiva Vaitkevičienė.

Su baltarusių folkloro kūriniiais supažindina skaitytojus dr. Aušra Žičkienė. O prof. Valerijus Čekmonas ir dr. Giedrė Šmitienė pateikė baltarusių ir lenkų liaudies poezijos paralelių.

Totorių tekstų pavyzdžių spaudai parengė dr. Galina Miškinienė.

„Tautosakos darbuose“ spausdinama tautinių mažumų tautosaka yra iš įvairių šaltinių. Dauguma tekstų dabar saugomi rankraštynuose, archy-

Štai kokios tautinių mažumų folklorinės publikacijos buvo išspausdintos leidinyje „Tautosakos darbai“ per keliolika metų:

- 1993 m. – Karaimų sakmės. Iš Lietuvos žydų mažosios tautosakos
- 1994 m. – Lietuvos rusų senbuvių javapjūtes dainos
- 1996 m. – Namų latviška tautosaka
- 1997 m. – Sentikių užkalbėjimai. Trys žydų dainos, užrašytos Telšiuose
- 1998 m. – Vilniaus krašto baltarusių ir lenkų liaudies dainos. Būrimo tekstai senuosiuose totorių rankraščiuose
- 1999 m. – Lenkų liaudies dainos Lietuvoje. Žydų tautosaka YIVO archyve. Žydų smulkioji tautosaka
- 2000 m. – Lenkiškos dainos apie Birutę variantas. Lietuvos rusų paremijos (Nauji J. Kolesnikovos užrašymai)
- 2001 m. – Palangos apylinkių latviška tautosaka. Lietuvos karaimų tautosaka
- 2002 m. – Vilniaus ir Kauno geto dainos. Pluoštelis čigonų tautosakos, papročių ir tikėjimų. Apie Lietuvos čigonus
- 2003 m. – Rusų užkalbėjimai lietuvių tautosakos rankraštyne
- 2004 m. – Pietryčių Lietuvos lenkų liaudies dainos. Lietuvos lenkų vestuvinės dainos
- 2005 m. – Vilniaus apylinkių padavimai. Vilniaus rajone lenkiškai užrašyta tautosaka
- 2006 m. – Ką čigonai pasakoja apie save. Baltarusių tautosaka iš Vilniaus Lietuvių tautosakos rankraštyne
- 2007 m. – Vilniaus apylinkių padavimai. Kas šiandien pasakoja ma latvių apie latvius Žemaitijoje
- 2009 m. – Šiuolaikinės lenkų laidotuvių giesmės Vilniaus krašte

vuose. Retokai jie – iš gana senų laikų. Antai būrimo tekstai Lietuvos totorių rankraščiuose yra iš XVII a. vidurio.

Kiti rankraščių fondai – vėlesnių laikų, bet nemažiau turtingi ir reikšmingi. Toks pasaulinio garso yra YIVO archyvas, kuriame jidiš kalba sukaupia daug įvairių, jų tarpe – ir tautosakinių tekstų.

Lietuvių tautosakos rankraštyne kaupiami ir tautinių mažumų folkloro užrašymai. Antai čia saugomi suomių mokslininko Johannes Mansikkos 1928 m. Lietuvoje užrašyti rusų užkalbėjimai, kuriuos tik „Tautosakos darbai“ pateikė skaitytojams. Šiame rankraštyne saugomi ir praeito šimtmečio pirmoje pusėje sukaupta baltarusių iš Vilniaus krašto tautosaka, kurios kūriniai taip pat pateko į aptariamą leidinį.

Daug publikacijų – iš naujesnių užrašymų, dažnai darytų kryptingai ieškant vienokių ar kitokių atskirų tautinių mažumų kūrinių. Šitaip nurodžius Telšių gimnazistams Alinai Zaveckaitei ir Vygintui Radžiui dainininkę Fanią Raganaitę-Kentriene, jie apsilankė jos namuose ir užrašė į magnetofono juostą dvi dainas hebrajų kalba, trečią – jidiš. Instituto Tautosakos archyvo bendradarbė Irena Žilienė sėkmingai prakalbino čigonų pateikėją Romą Aleksandravičių iš Kauno ir pan.

Kai kurie mokslininkai specialiai tyrė atskirų tautinių mažumų ir lietuvių tautosakos santykius, siekdami juos paryškinti, pateikė spaudai iš-

dėmėtinių kūrinių. Pavyzdžiui, Klaipėdos universiteto prof. Rimantas Sliužinskas tokiu tikslu pateikė lenkų dainų iš gimtojo Pietryčių Lietuvos krašto užrašymų, esančių Lietuvių literatūros ir tautosakos bei Lietuvos muzikos ir teatro akademijos tautosakos rankraštyuose.

Vilniaus universiteto dr. Marija Krupoves taip pat tyrinėja lenkų dainų Lietuvoje ypatumus. „Tautosakos darbams“ ji pateikė keliolika pačios 1989-1996 m. užrašytų kūrinių.

Tuo tarpu Vilniaus pedagoginio universiteto dr. Kristina Syžnicka susidomėjo lenkų laidotuvių giesmėmis, jas užrašinėja ir pateikia skaitytojams.

Per keliolika metų rinkti, rengti spaudai tautinių mažumų tautosaką ėmėsi Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto tautosakininkai ir keletas aukštųjų mokyklų specialistai. Šalia jų į šį darbą įsitraukė ir kitų institucijų asmenys. Antai dviem publikacijoms, skirtoms Vilniaus apylinkių padavimams (2005 m., 2007 m.) medžiagą rinko Neries regioninio parko kultūrologė Ida Stankevičiūtė, o prie tekstologinio, kalbinio ir mokslinio parengimo prisidėjo Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Vyktintas Vaitkevičius ir Vilniaus universiteto Lenkų filologijos katedros lektorė Beata Piasecka.

Viena kita publikacija yra ir iš sunkiai prieinamų leidinių. Pavyzdžiui, Vilniaus geto daina paimta iš knygos

„Es brennt, Briuder, es brennt“. Jiddi seke Lieder. Hrop. Von Lin Jaldati. Berlin, 1966. Kartu pateikiamas ir vertimas į lietuvių kalbą. Taip pat išspausdinta originalių tekstų ir jų vertimų iš knygos „O jr ale teg fun a gane jor“. Warszawa, 1966.

„Tautosakos darbuose“ išspausdinta tautinių mažumų tautosaka – labai įvairi. Yra publikacijų, kurios atkreipia dėmesį į vieną kitą benykstantį iš atminties kūrinių. Tokie yra vertingi atgarsiai iš geto kūrybos ar iš senų tradicijų hebrajų kalba. Savitos įžvalgos gaubia spausdinamus tekstus, kai menamos mįslės ar tai apie Vytautą dainose, ar Birutę ir pan. Kitos publikacijos nutiesia kelius platesniems lyginamiesiems tautinių mažumų ir lietuvių tautosakos tyrinėjimams. Dar kitos – labai reikšmingos regioniniam folkloro savitumui pažinti ar išsiskverbti į šeimos tautosakos repertuarą.

Jau iš to, kas buvo iš šios kūrybos išspausdinta „Tautosakos darbuose“, matyti, kokia ji įvairiaspalvė, kaip kaskart vis savaip ryškina žmonių nuotaikas ir siekius, atsiremama į savo kalbos, poetikos tradicijas. Šitaip po truputį kaupiami neįkainuojamos vertės lobiai ir ateičiai. Todėl visus raginame nepatingėti rinkti ir siųsti tautinių mažumų tautosaką adresu: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, „Tautosakos darbai“, Antakalnio g. 6, Vilnius 10308.

Lauksime jūsų sukauptų deimantų.

Drobėse – Vilniaus geto vaizdai

Sausio 27 d. – Tarptautinę Holokausto aukų atminimo dieną – Žydų kultūros ir informacijos centre atidaryta dailininko Aloyzo Stasiulevičiaus paroda „Vilniaus getas“, skirta Lietuvos žydų holokausto 70-mečiui. Eksponuojami 1967-2010 metais sukurti 25 tapybos darbai ir piešiniai.

Parodoje eksponuojamuose paveiksluose – tuščios gatvės, vedančios

į tolį ir nežinia, kienų motyvai su krintančiais tragiškais šešėliais, baimės ir nerimo prisigėrusiomis sienomis, tamsūs langai be žiburio, be žmogaus... Nutapytose akmeninėse ertmėse glūdi netekties skausmas. Ypač išraiškingos sienos. Jose kaip ekrane atsispindi čia gyvenusių žmonių pėdsakai – nuotraukų, laikraščių, iškarpu, plakatų skiautės, stovėjusių baldų siluetai.

Sienos tapo istorijos metraščiu.

A. Stasiulevičius domisi dailininkų litvakų – Jaqueto Lipschitzo, Neemijos Arbitblato, Ben Shahno, Chaimo Soutino, Samuelio Bako – kūryba, rašo apie juos straipsnius. Šioje parodoje eksponuojamas tapybos darbas, skirtas pasaulinio garso tapytojui litvakui Ch. Soutinui.

TBN inf.

Jaudinantis pasakojimas, nepaliekantis abejingu skaitytojo

Baigiantis 2010-iesiems, Žydų kultūros ir informacijos centras Vilniuje išleido kauniečio litvako Valdemaro Ginsburgo (gim. 1922 m.) atsiminimų knygą „...ir Kaunas verkė“.* Tai vertimas iš anglų kalbos 2004 m. antrojo leidimo. Pirmasis leidimas pasirodė 1998 m. Lietuviškoje versijoje daugiau nuotraukų, ji kiek papildyta.

Atsiminimuose labai daug lietuviškų realių. Autorius mokėsi Kauno 3-iojoje valstybinėje gimnazijoje, kurioje jo klasės draugas buvo Eduardas Mieželaitis. Šeiminei aplinka taip pat buvo artima inteligentams – Ginsburgo pusbrolis Aleksandras Štomas tapo žymiu politologu.

Atsiminimuose plačiai atskleistas prieskario Kauno žydų gyvenimas,

**...ir Kaunas verkė. Prisiminimai. Valdemaras Ginsburgas. Iš anglų kalbos vertė Eglė Kumžaitė. Patais. ir papild. liet. leid. Vilnius. Žydų kultūros ir informacijos centras. 2010. 155 p., iliustr., faks. Tiržas 500 egz.*

kurį nutraukė nacių okupacija, prasi-dėjusi smurto protrūkiu prieš žydus, laikas, praleistas Kauno gete, koncentracijos stovyklose.

V. Ginsburgo knyga – jaudinantis, santūrus pasakojimas, nepaliekantis abejingu skaitytojo nuo pat pirmojo iki paskutinio knygos puslapio.

Iš didelės ir draugiškos šeimos vienintelis išgyvenęs holokaustą, savo pasakojimą autorius skiria žuvusiųjų atminimui, bet, kaip perspėjimą, taip pat ir gyviesiems – jaunajai kartai, vaikams ir vaikaičiams.

Anglų kalba knyga kaip „Witness Collection“ dalį išleido Beth Shalom holokausto memorialinis centras Didžiojoje Britanijoje. Knyga yra labai skaitoma. Kaip minėta, jau išėjo dvi jos laidos. Šiuo metu ruošiamą trečia.

Sausio 27 d. Žydų kultūros ir informacijos centre įvyko V. Ginsburgo knygos „...ir Kaunas verkė“ pristatymas. Šią dieną prieš 66-erius metus buvo išlaisvinta Aušvico (Osvencimo) koncentracijos stovykla,

kurioje naciai 1942-1945 m. sunaikino daugiau kaip pusantro milijono žmonių, daugiausia žydų tautybės. Ši diena pasaulyje minima kaip Tarptautinė Holokausto aukų atminimo diena. Nuo 2007 m. ji minima ir Lietuvoje.

V. Ginsburgo prisiminimų pasirodymas yra dalis savotiškos trilogijos, kurią sudaro Žydų kultūros ir informacijos centro 2009 m. išleistos atsiminimų knygos: Mirono Ginko (1912 – 1983) „Per spygliuotą vielą“ ir Levo Feigelovičiaus „Saulėtas šaltas pavasaris“.

Tačiau atsiminimų autorių likimai skirtingi. M. Ginkas, išgelbėtas Binkių šeimos, liko Lietuvoje, vėliau repatriavo į Izraelį. L. Feigelovičius buvo Sibiro tremtinys, vėliau grįžo į Lietuvą, po kiek laiko taip pat repatriavo į Izraelį. O V. Ginsburgas, kaip pavaizduota jo knygoje, turėjo pereiti geto pragarą, kad atsidurtų Didžiojoje Britanijoje. Beje, L. Feigelovičius mokėsi toje pačioje gimnazijoje kaip ir V. Ginsburgas.

„Jeigu nebūčiau rašęs, nebūčiau išgyvenęs“

Leidykla „Versus Aureus“ išleido Abraomo Suckeverio atsiminimų knygą „Iš Vilniaus geto“*. Vasario mėnesį ji buvo pristatyta 25 – ojoje Tarptautinėje Jeruzalės knygų mugėje. Ši garsaus žydų rašytojo knyga leidžia liudytojo akimis išvysti tai, kas anuo-met iš tiesų vyko Lietuvoje.

Kaip išgyveno tie, kurie patyrė neįtikėtinus Holokausto baisumus? Kas jiems padėjo išlikti žmonėmis, ir ne tik išlikti, bet žmogiškumą liudyti ir

** Iš Vilniaus geto. Abraomas Suckeveris. Iš rusų kalbos vertė Vladislovas Guoga, Asta Baranauskaitė, Aurimas Guoga. Vilnius. Versus Aureus. 2011. 248 p., iliustr., portr.*

kitiems? Kas padėjo išlikti Abraomui Suckeveriui?

„Jeigu nebūčiau rašęs, nebūčiau išgyvenęs“, - sakė A. Suckeveris viename interviu 1985 m. - „Būdamas Vilniaus gete tikėjau – taip, kaip religingas žydas tiki Mesiju, - kad tol, kol rašau, tol galiu kurti eiles, tol turiu ginklą pasipriešinti mirčiai“.

A. Suckeveris gimė 1913 m. Smurgainyse (dab. – Baltarusija). Nuo 1920 m. gyveno ir mokėsi Vilniuje. Naciams Antrojo pasaulinio karo metais okupavus Lietuvą, poetas pateko į Vilniaus getą, iš kurio vėliau kartu su žmona Freidke pabėgo, partizanų būriuose kovėsi su fašistais.

1946 m. Rusijoje išėjo A. Suckeverio prisiminimų knyga apie

Vilniaus getą, jo niūrią kasdienybę, nepalaužtos dvasios didybę ir pasipriešinimą pavergėjams. Vėliau knyga išversta į prancūzų, vokiečių ir kitas kalbas.

1947 m. A. Suckeveris išvyko į Palestiną ir apsigyveno Tel Avive. Čia viena po kitos pasirodo poeto knygos, parašytos jidiš kalba, kurios išverstos į daugiau kaip 30 kalbų. Jis vadinamas iškiliausiu Holokausto poetu.

1985 m. A. Suckeverio kūryba jidiš kalba buvo įvertinta aukščiausiu Izraelio nacionaliniu apdovanojimu.

2008 m. A. Suckeveris apdovano-tas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

A. Suckeveris mirė 2010 m. sausio 20 d. Tel Avive.

Mūsų liko mažiau...

Valentin STECH

Naujųjų 2011-ųjų metų išvakarėse, gruodžio 27 d., autokatastrofoje žuvo žinoma poetė, Lietuvos televizijos laidos „Vilniaus sąsiuvinis“ baltarusių kalba autorė ir ilgametė vedėja Tatjana Dubovec.

Ši žinia sukrėtė visus, kurie pažinojo Tatjaną, dirbo, bendravo, draugavo su šia talentinga žurnaliste, žiūrėjo jos rengtas laidas.

T. Dubovec (mergautinė pavardė – Sapač) gimė 1962 m. rugpjūčio 26 d. Markovo kaime (Molodečno raj., Baltarusija).

Baigė Baltarusijos valstybinio universiteto Žurnalistikos fakultetą. Dirbo Baltarusijos radijuje, radijuje „Svoboda“, bendradarbiavo radijo stotyje „Baltijos bangos“, laikraštyje „Наша Нива“.

T. Dubovec buvo išvertusi daug lenkų ir lietuvių autorių kūrinių į baltarusių kalbą.

Nedaug laiko prieš mirtį išėjo jos eilėraščių rinkinys anglų kalba.

Prieš dvidešimt metų Tatjana kartu su savo vyru Sergejumi persikėlė gyventi į Lietuvą. Pradėjo dirbti neseniai įkurtoje Lietuvos televizijos baltarusių laidoje „Kviečia „Siabry-

na“, vėliau – „Vilniaus sąsiuvinis“.

Tuo metu politinė padėtis Lietuvoje buvo sudėtinga. Radijas ir televizija buvo okupuoti perversmininkų. Po tragiškų sausio 13-osios įvykių Baltarusių programos redakcija, kaip ir kitų programų redakcijos, dirbo nelegaliai. Laidos buvo rengiamos Vilniuje, o transliuojamos Kaune.

Atrodytų, ne pats tinkamiausias laikas integruotis į naują visuomenę, įprasti prie naujų gyvenimo sąlygų. Tačiau Tatjanai tai nesutrukdė. Greičiau atvirksčiai – darbas ekstremaliomis sąlygomis skatino artimiau bendrauti su netekusiais aparatūros ir tarnybinių patalpų televizijos darbuotojais, padėjo greičiau susipažinti su nepažįstama aplinka, būti to meto visuomeninio ir politinio gyvenimo sukuryje.

Neperdėjus galima pasakyti, kad T. Dubovec buvo viena talentingiausių Lietuvos televizijos žurnalistų. Jos nuopelnu baltarusių laida tapo aktuali, tapo Lietuvos baltarusių tribūna, jų kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo veidrodžiu. Ne tik baltarusiai, bet ir kitų tautybių televizijos žiūrovai

Tatjanos laidų laukdavo, dalindavosi apie jas išpūdžiais, diskutuodavo.

T. Dubovec mylėjo baltarusių kalbą, kultūrą. Kartu ji visada rasdavo bendrą kalbą su įvairių tautybių žmonėmis.

T. Dubovec buvo nuoširdi, atvira, draugiška, tačiau kartu reiklė sau ir kitiems.

Tatjanos žvaigždė užgeso, palikdama našlaičiais ne tik savo šeimą, artimus ir brangius jai žmones, bet ir mus – „Vilniaus sąsiuvinio“ žiūrovus ir jos poetinio talento gerbėjus. Mirčiai išplėšus T. Dubovec iš gyvųjų tarpo, mūsų liko mažiau.

Tatjanos kūnas buvo kremuotas, o pelenai išbarstyti virš gimtųjų vietų netoli Krėvos.

Tokia buvo jos valia...

Naujas leidinys apie Lietuvos sentikius

Pernai, minint Lietuvos sentikių bažnyčios 300 metų jubiliejų, išėjo ne vienas leidinys, skirtas šiai religinei bendruomenei ir jos unikaliai kultūrai. Šiomet apie sentikius pasirodė dar

* *Староверы Литвы: история, культура, искусство. Надежда Морозова, Юрий Новиков, Мари-Луиз Паавер, Григорий Поташенко. Составители Григорий Поташенко, Надежда Морозова. Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2011. 152 p., iliustr. Santr. angl.*

viena knyga, kurią parengė Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

Straipsnių rinktinė „Lietuvos sentikiai: istorija, kultūra, dailė“* supažindina skaitytojus su XVII a. antrosios pusės–XXI a. pradžios Lietuvos sentikių istorija ir kultūra. Pristatomas daugiau kaip 300 metų Lietuvoje gyvuojančios sentikių tradicinės bendruomenės dvasinis ir materialusis kultūros paveldas – istorija, knygų kultūra, folkloras ir ikonų tapyba. Knygą sudaro keturios dalys, kuriose aprašomi atskiri daugialypės Lietuvos sentikių kultūros aspektai.

Ji gausiai iliustruota nuotraukomis, reprodukcijomis, piešiniais, žemėlapiiais. Skiriama Lietuvos kultūros paveldo specialistams, istorikams, dailėtyrininkams bei religijų tyrinėtojams, dėstytojams, mokytojams, studentams ir kitiems skaitytojams, kurie domisi daugiaetninės Lietuvos istorijos ir kultūros paveldu.

Knyga skiriama Lietuvos sentikių bažnyčios 300 metų paminėjimui.

Ši pavasarį leidinį planuojama išleisti ir lietuvių kalba.

Tautinės mažumos Vokietijoje

Skirtingai negu daugelis kitų Europos šalių, Vokietijos Federacinė Respublika yra sąlyginai vienalytė tautine sudėtimi. Iš 75 milijonų jos piliečių tikrai 250 tūkst. yra tautinių mažumų atstovai autochtonai. Jiems priklauso Lužicos sorbai, romai, fryzai, danai ir lenkai.

Lužicos sorbai – vakarų slavų tauta. Priskaičiuojama iki 60 tūkst. jos atstovų. Veikia sorbiškos ikimokyklinės įstaigos, mokyklos, sorbų kalba leidžiami laikraščiai, žurnalai, vietos bendruomenių informaciniai biuletiniai, transliuojamos radijo ir televizijos laidos sorbų kalba.

Fryzai (apie 10-15 tūkst. žmonių, gyvena Šiaurės jūros pakrantėje) turi savo kultūros įstaigų ir mokslo tyrimo institutą. Be to, keliose mokyklose yra fryzų kalbos fakultatyvas.

Apie 50 tūkstančių danų gyvena srityse, besiribojančiose su Danija. Jie turi daug kultūros įstaigų ir mokyklų, kurias remia valstybė. Paramos mastams turi įtakos tai, kad kitoje sienos pusėje, Danijoje, gyvena vokiečių

tautinė mažuma. 1955 m. buvo pasirašyta VFR ir Danijos sutartis dėl tolygios paramos abiem mažumoms.

Autochtonais pripažįstami ir Ruro regiono lenkai, kurių protėviai XIX a. masiškai kėlėsi į šias vietas. Manoma, kad jų skaičius svyruoja nuo 50 iki 200 tūkst.

Šiandieninėje Vokietijoje vyksta diskusijos dėl „mažumų“ statuso. Šalyje gyvena jau kelinta išėivių iš Turkijos, buvusios Jugoslavijos ir kt. karta. Jų skaičius siekia apie 5 mln. Oficialiai tautinėmis mažumomis jie nepripažįstami. Tačiau pagal VFR įstatymus jiems sudarytos galimybės mokytis savo kalbos, puoselėti kultūrą, išpažinti religiją.

Vokietijos konstitucijoje nėra straipsnio, skirto tautinių mažumų teisėms. Pagal vakarietišką tradiciją visi žmonės yra absoliučiai lygūs, nepriklausomai nuo to, kokia kalba jie kalba, kokiai kultūrai ar konfesijai priklauso. Vakarų konstitucijos pripažįsta tikrai asmens teises, bet ne kokių nors gyventojų grupių. Tiesa,

konstitucijos 3 straipsnyje, kuriame deklaruojamas žmonių lygybės principas, tam tikru laipsniu atsižvelgiama į tautinių mažumų interesus. Šiame straipsnyje rašoma: „Niekas negali būti suvaržytas ar privileijuotas dėl lyties, tautybės, odos spalvos, kilmės, kalbos, tikybos, o taip pat savo religinių įsitikinimų ir politinių pažiūrų pagrindu“.

Kita priežastis – tai Vokietijos federacinė sankloda ir atitinkamas subsidijavimo principas. Laikoma, kad visa tautinių mažumų veikla priklauso kultūros-švietimo sferai ir todėl yra žemių kompetencijoje. Valstybės paramos tautinės mažumos negauna.

Tiesa, yra teisinių aktų, kuriuose atspindimos ypatingos tautinių mažumų teisės. Pavyzdžiui, pagal Rinkimų įstatymą tautinių mažumų politinėms partijoms negalioja būtinas kitoms partijoms penkių procentų barjeras. Tačiau šis įstatymas taikomas įvairiai. Antai Bundestago rinkimuose tautinių mažumų partijos nedalyvauja.

S U M M A R Y

President D. Grybauskaitė Met with Representatives of the Council of National Communities. On 14 January, the President of the Republic of Lithuania Dalia Grybauskaitė met with representatives of the Council of National Communities. It's a long time that Lithuania is a multinational, multicultural and multiconfessional state. Therefore, as the President said, it is very important that representatives of all the nations live in harmony, understand and respect each other, and educate their children as patriots of Lithuania and good citizens.

Exhibition on Lithuania's National Minorities in the European Council. From 26 January till 4 February, in Strasbourg, the Palace of the Euro-

pean Council, there was an exhibition 'National Minorities in Lithuania'. The exhibition presented national minorities of Lithuania, their representatives and legislative acts protecting rights of minorities.

The 20th Anniversary of the Council of National Minorities Was Commemorated. On 31 January, in the Ministry of Culture, there was an event dedicated to 20th anniversary of the Council of National Minorities. "Many nations enrich our small country," said minister of culture Arūnas Gelūnas in his speech to the guests. "And a loss of any of them makes all of us poorer. It is painful to talk about Holocaust, when Lithuania lost major part of the Jewish community, which had, over many centuries, created a unique culture and brought a lot of good for

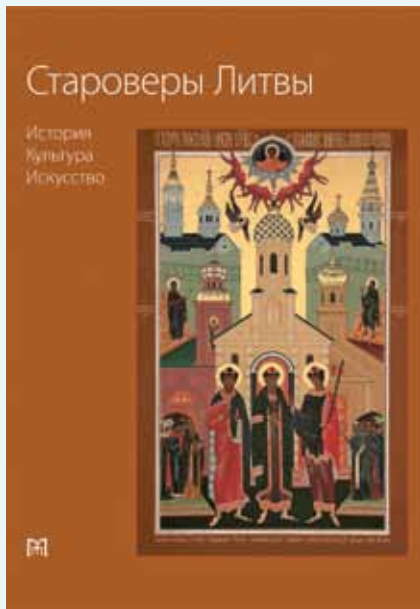
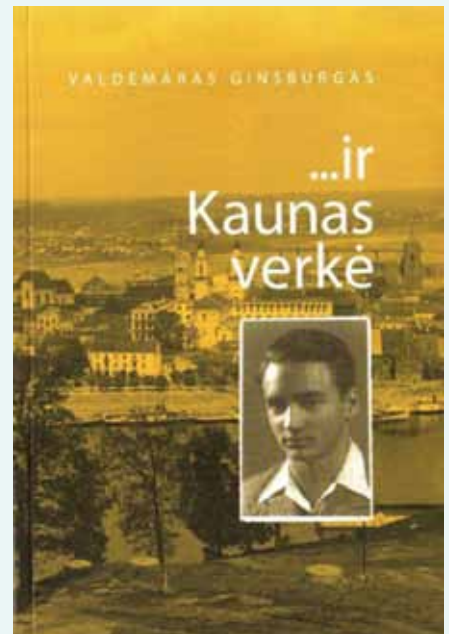
Lithuania". The minister noted that in many parts of the world ethnic conflicts take place and brutal force is employed. "Lithuania, in this respect, is like a corner of light. The Council of National Minorities creates the environment where questions are solved in discussions, trying to find a solution acceptable to everyone," A. Gelūnas said.

L. Sauka. Folklore of Ethnic Minorities in the 'Folklore Studies' Magazine. The article presents publications on folklore of Lithuania's ethnic minorities in the academic periodical of folklore studies. Over several years, the magazine published articles on verbal creative work of Jews, Poles, Karaites, Tatars, Romanies, Byelorussians, Latvians, Germans, and Russians.

Naujos knygos

...ir Kaunas verkė. Prisiminimai. Valdemaras Ginsburgas. Iš anglų kalbos vertė Eglė Kumžaitė. Patais. ir papild. liet. leid. Vilnius. Žydų kultūros ir informacijos centras. 2010. 155 p., iliustr., faks. Tiražas 500 egz.

p. 18

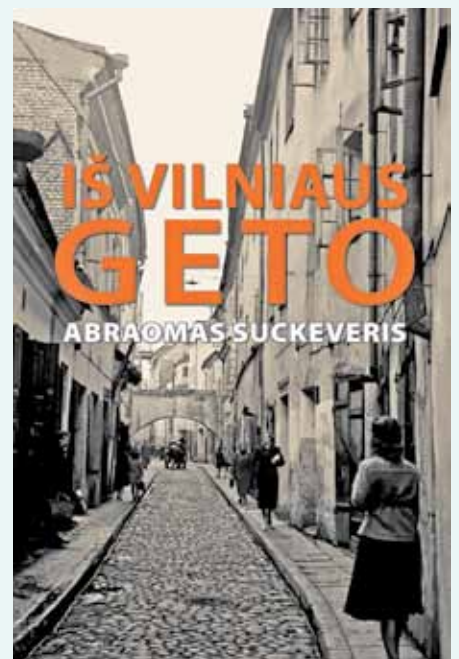

Староверы Литвы: история, культура, искусство. Надежда Морозова, Юрий Новиков, Мари-Лиис Паавер, Григорий Поташенко. Составители Григорий Поташенко, Надежда Морозова. Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2011. 152 p., iliustr. Santr. angl.

p. 19

Iš Vilniaus geto. Abraomas Suckeveris. Iš rusų kalbos vertė Vladislovas Guoga, Asta Baranauskaitė, Aurimas Guoga. Vilnius. Versus Aureus. 2011. 248 p., iliustr., portr.

p. 18

Žmogaus teisės Lietuvoje: 20 metų kelias. Straipsnių rinkinys. Lietuvos Respublikos Seimas. Sudarytoja Eglė Gibavičiūtė. Vilnius. Valstybės žinios. 2010. 199 p., iliustr., diagr. Tiražas 650 egz.

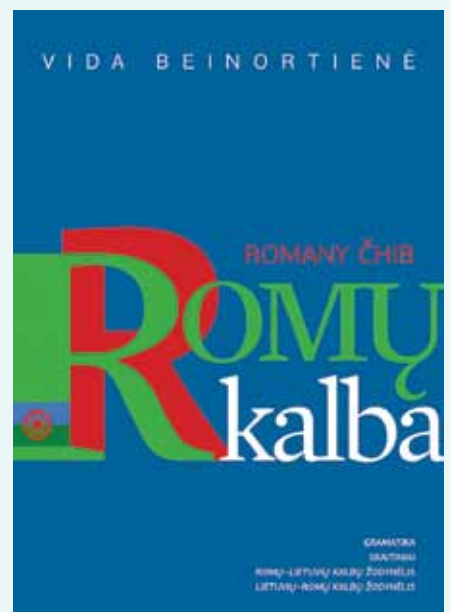

Šiame leidinyje spausdinamas straipsnių rinkinys, skirtas dvidešimties metų žmogaus teisių Lietuvoje raidai paminėti. Jame aptariama kovos už šias teises istorija, pradedant 1922 m. ir baigiant šiomis dienomis. Daug dėmesio skiriama Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai, žmogaus teises, taip pat tautinių mažumų teises ginančioms Lietuvos institucijoms.

Romų kalba. Romany čhib. Vida Beinortienė. Panevėžys. Panevėžio vaikų dienos užimtumo centras. 2011. 260 p. Tiražas 500 egz.

p. 7

Sausio 7 d. Tautinių bendrijų namų Didžiojoje salėje Graikų bendruomenė Lietuvoje „Pontos“ kartu su Vilniaus vokiečių bendrija surengė koncertą, pašvęstą stačiatikių Kalėdoms. Vakarą dalyviams koncertavo vaikų ir jaunimo ansamblis „Fantazija“ ir vokiečių bendrijos choras.

Nuotraukoje: ansamblio „Fantazija“ dalyvės.

TBN nuotr.

Vasario 5 d. Tautinių bendrijų namuose vyko Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos surengta Šimtalapio šventė. Jos metu buvo surengtas didelis dviejų dalių koncertas, kuriame dalyvavo totorių ansambliai, atlikėjai iš Vilniaus, Klaipėdos, Visagino. Skambėjo totoriškos muzikos melodijos, dainos, akį traukė margaspalviais nacionaliniais kostiumais apsirengę šokėjai.

p. 15

Kovo 6 d. Lietuvos rumunų kultūros draugija „Dačija“ pakvietė savo tautiečius į tradicinę pavasario šventę „Marcišor“ Tautinių bendrijų namuose. Šventės simbolis – marcišor – raudonas ir baltas pumpurėliai, reiškiantys meilę ir pagarbą. Kovo 1 – ają, kai švenčiama ši šventė, žmonės vieni kitiems dovanoja šį mažą, mielą amuletą, linkėdami svajonių išsipildymo, meilės ir laimės.

p. 14

Vasario 25 d. Vilniaus ukrainiečių bendrija Tautinių bendrijų namuose surengė vakarą, skirtą ukrainiečių poetės Lesios Ukrainkos (tikroji pavardė – Larisa Kosač-Kvitka, 1871 02 25 – 1913 08 01) 140 – osioms gimimo metinėms paminėti.